

Tanker om det næste forsvarsforlig

Af Robert Petersen – Ph.d.-studerende og historiker RUC. Publiceret som kronik i Berlingske Tidende 3. oktober 2007.

Det danske forsvar er gearret til internationale operationer, fordi vores forsvarspolitik i årevis har bygget på en antagelse om, at der ikke længere er nogen militær trussel mod Danmark. Men tiderne kan skifte. Det kommende forsvarsforlig bør tage højde for et stadig mere autoritært og militaristisk Rusland.

I Danmark har vi i årtier haft tradition for, at forsvarets udvikling bliver styret gennem indgåelse af forsvarsforlig på Christiansborg. Disse forlig løber typisk over fire år og angiver både mål og midler til forsvaret. Målet er at sikre et mindstemål af ro omkring forsvaret, for som Winston Churchill engang bemærkede, tager det kun tre år at ødelægge et militær, men op til 30 år at genskabe det. Siden 1990 begyndte en udvikling i dansk forsvarspolitik, hvor flere og flere ressourcer blev flyttet fra forsvaret af Danmark til internationale operationer i udlandet. Det begyndte i det små med korvetten »Olfert Fischer« til Mellemøsten i 1990, accelererede med den massive indsats på Balkan i 90erne og nåede en foreløbig kulmination med indsatserne i Irak og Afghanistan efter 2001.

Med det seneste forsvarsforlig i 2004 (der gælder perioden 2005-2009) tog politikerne konsekvensen af denne udvikling og omstillede hele forsvaret til internationale operationer. Hvad der blev tilbage til forsvaret af Danmark var det såkaldte totalforsvar, hvor værnepligtige med en kortere militærudannelse skulle understøtte de civile myndigheder og politiet i en katastrofesituation. Eksempelvis et terrorangreb udført af islamiske ekstremister. Eliten i det danske forsvar skulle derimod uddannes, udstyres og udsendes til internationale opgaver. En vis kontinuitet blev opretholdt gennem den delvise bevarelse af værnepligten, men ellers blev det meste forandret.

Hele forudsætningen for dette forsvarsforlig var en udbredt antagelse i årene efter 1990 om, at der ikke længere var en konventionel trussel mod Danmark. Når forsvaret ikke tidligere blev omstillet til internationale operationer, skyldtes det dels modstand fra traditionelle forsvarsvenlige politikere som centrumdemokraten Arne Melchior, der bl.a. i Forsvarskommissionen af 1997 modsatte sig ideen om, at der ikke længere var en militær trussel mod Danmark. Dels at der var en række institutionelle interesser på spil internt i forsvaret. Det tager slet og ret tid at ændre en stor organisation som forsvaret, og eksempelvis kasernelukninger er altid et smertensbarn. Forsvarsforliget i 2004 udgjorde en sejr for de politiske og militære kræfter, der ønskede at redde det danske militær ved at give det en international dimension. Spørgsmålet er nu, om det kan være på tide at bryde med denne revolution i dansk forsvarspolitik og dreje uret tilbage.

Årsagen er den foruroligende udvikling, som er sket under præsident Vladimir Putins embedsperiode i Rusland siden 2000. Positivt har Putins tid betydet politisk og økonomisk stabilitet i det russiske kæmperige, men prisen har været politisk ensretning, styrkelse af efterretningstjenesternes magt og uforklarlige mord på dissidenter. I de seneste år har Rusland brugt indtægterne fra sin betydelige olieeksport til at modernisere sit militær og spille med musklerne over for Vesten. Planer om at opstille et raketskjold i NATO-landene Polen og Tjekkiet er blevet mødt med trusler om, at Rusland som svar vil sigte med atommissiler mod de to lande. Rusland har genoptaget militæralliancer med lande som Syrien, har forladt CFE-traktaten om konventionel

nedrustning, udvikler nye typer af interkontinentale missiler og har på det seneste genoptaget sine strategiske flyvninger med bombefly, som flere gange er kommet foruroligende tæt på Storbritannien og Norge.

En del af disse skridt er forståelige: Set fra et russisk perspektiv har landet mistet meget i forbindelse med Sovjetunionens sammenbrud og har i stedet fået NATO helt ind til Baltikum. Den mere hårde russiske linie kan ses som et forsøg på at dæmme op for dette tab af indflydelse og måske endda genvinde noget af det tabte igen. Men selv i så fald øger det risikoen for potentielle misforståelser og kriser. Det bliver ikke en gentagelse af Den Kolde Krig, men netop fordi der i dag ikke længere er et klart og tydeligt Jerntæppe, kan en krise komme ret uventet og pludseligt. Endelig må Rusland også bringes til at forstå, at selvom NATO skal afstå fra provokationer, så gælder det samme også Kreml. Lande som Ukraine, de baltiske lande og Polen er frie nationer i dag og bør selv vælge, hvad de vil. Ideen bag militær afskrækkelse er således ikke meningsløs over for et land som Rusland, som traditionelt har udvist klog respekt for militær magt. Både sin egen og nok så vigtigt: andres.

Spørgsmålet er så, hvad det betyder for den danske forsvarspolitik, som bygger på antagelsen om, at der ikke findes nogen trussel mod Danmark. Hvis de nuværende tendenser i Rusland fortsætter, kan forudsætningerne herfor meget hurtigt smuldre. Reelt er det et åbent spørgsmål, hvor demokratisk Rusland længere kan siges at være, og selvom et autoritært Rusland ikke vil være en ekspansiv magt som det stalinistiske Sovjetunionen, vil der være rigeligt med sprængstof. Selv i Danmarks nærområde. I maj mindede massive russiske protester mod estiske myndigheders fjernelse af et sovjetisk mindesmærke i hovedstaden Tallinn om, at de baltiske lande fortsat udgør et potentielt kriseområde. Dette fører tilbage til dansk forsvarspolitik: Hvis en krise bryder ud om de baltiske lande, et raketskjold i Polen eller Kaliningrad-enklaven, har det danske forsvar så evnen til at bidrage til krisestyring i vores nærområde sammen med NATO? Måske endda forsvare selve Danmark, hvis en trussel skulle vise sig? Der er grund til at være skeptisk: Hæren uddanner og udsender i dag eliten af sine styrker til internationale operationer. Danske soldater bliver uddannet til at opspore vejsidebomber, udføre politiopgaver i en lokalbefolkning og generelt hjælpe en civilbefolkning med en anden kultur på fode igen. Søværnet anskaffer i disse år en håndfuld særdeles potente fregatter og destroyere (de kaldes dog ikke sådan), som er særdeles velegnede til operationer fjernt fra Danmark. Ledende søofficerer så gerne, at disse skibe blev brugt til jagt på pirater eller narco-transporter. Prisen for disse nye skibe har været skrotningen af bl.a. ubåde, som var velegnede til forholdene i Østersøen. Det samme gør sig gældende for flyvevåbnet, som ganske vist fortsat skal håndhæve dansk suverænitet i luften, men også være parat til at udsende op til otte F-16-kampfly til internationale operationer og have yderligere otte fly klar i et lavere beredskab. Der bliver ikke meget tilbage til det danske nærområde.

Budskabet i denne kronik må ikke misforstås: Russerne er ikke (endnu) på vej, og vi skal ikke til at hente alle vores styrker hjem fra de internationale operationer. Men hvis det virkelig passer, at kun ægte demokratier kan leve i fred med hinanden, burde udviklingen i Rusland bekymre os, og vi er altså ikke længere væk fra Rusland, end at Bornholm er tættere på Kaliningrad end København. De sidste snart tyve års forsvarspolitik har bygget på en optimistisk tro på, at danske soldater kunne drage ud i verden for at sprede de demokratiske idealer, fordi hjemlandet var sikkert. Det er Danmark stadigvæk, men hvis de nuværende tendenser i Rusland fortsætter, bør det næste forsvarsforlig afspejle denne nye udvikling og igen begynde at afsætte ressourcer til, hvad danske soldater nu engang i århundreder har gjort bedst: at forsvare Danmark.